

N:o 24.

Ank. till Riksd. kansli den 14 maj 1909, kl. 5 e. m.

Första Kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande n:o 12, med anledning af Andra Kammarens beslut om skrifvelse till Kungl. Maj:t rörande ökade möjligheter för underofficerare inom hären och marinen att vinna officersbefordran.

Uti en inom Andra Kammaren väckt motion, n:o 141, har herr Palme hemställt: att Riksdagen i skrifvelse till Konungen behagade hemställa, att Konungen ville taga i öfvervägande, huruvida icke ökade möjligheter för officersbefordran skulle kunna beredas för underofficerare inom här och flotta.

Andra Kammarens fjärde tillfälliga utskott, till hvilket motionen blifvit hänvisad, hemställde:

att Andra Kammaren för sin del ville besluta, att Riksdagen i skrifvelse till Konungen behagade anhålla, att Konungen ville taga i öfvervägande, huruvida icke ökade möjligheter för officersbefordran skulle kunna beredas för underofficerare inom hären och marinen.

Denna hemställan blef af Andra Kammaren bifallen, hvarefter detta beslut delgifvits Första Kammaren, som nu remitterat ärendet till förberedande behandling af sitt andra tillfälliga utskott.

Angående motionärens motivering och Andra Kammarens utskotts utredning hänvisas till Andra Kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtande n:o 24.

Andra Kammarens utskott lämnar först en »till väsentlig del på meddelanden från generalstaben grundad redogörelse» för de möjligheter, som i andra länder finnas för underofficeren i här och flotta att vinna officersbefordran, och lämnar äfven en kortfattad framställning af den utredning, som i vårt land hittills gjorts angående denna sak.

Därefter uppdelar Andra Kammarens utskott frågan i tre spörsmål, mål, dels huruvida det inom vår krigsmakt kan finnas poster, som nu besättas med personer af officers grad, men å hvilka tjänstgöringen lika väl kunde bestridas af befordrad underofficer, dels huruvida det vore önskvärdt och möjligt, att en väsentlig procent af officersbeställningarne fylldes af till befäl uppflyttadt underbefäl, dels ock huruvida underofficer efter afgång ur tjänst på aktiv stat skall kunna befordras till officer på reservstat.

Utskottet anser det då icke osannolikt, att af en eventuell utredning skulle kunna framgå, att det inom vår krigsmakt finnes tjänstgöring af sådan beskaffenhet, att det första och det tredje spörsmålet skulle kunna besvaras jakande. Härvid är dock att märka, att ifrågasatt befordran till officer på reservstat först efter införande af förtidspensionering skulle för underofficeren få någon aktuell betydelse.

Hvad åter angår det andra spörsmålet, som är frågans egentliga kärnpunkt: huruvida det vore önskvärdt och möjligt, att en väsentlig procent af officersbeställningarne fylldes af till befäl uppflyttadt underbefäl, så är detta en vida mera svårlöst fråga samt tillika af långt allvarligare och mera genomgripande innebörd.

Vid afgörandet af denna fråga får gifvetvis endast tagas hänsyn till hvad som länder vårt försvar och vårt fädernesland till största gagn. Om det ena eller andra tillvägagångssättet är för officerskårens eller för underofficerskårens medlemmar mer eller mindre fördelaktigt får icke inverka på frågans afgörande.

De skäl, som skulle kunna anföras för en reform i motionens syfte äro, att vår underofficerskår i följd af bättre befordringsmöjligheter skulle rekryteras med mera dugande krafter som skulle stå till buds, därest dessa befordringsmöjligheter funnes, och att alltså därigenom, äfvensom genom den täflan om officersbefordran, som mellan underofficerarne skulle uppstå, vårt lands underofficerskårs duglighetsnivå skulle hållas högre än eljest.

Äro nu dessa skäl tillräckliga för att uppväga de onekligen betänkliga olägenheter, som måste komma att uppstå därest ifrågavarande reform skall genomföras?

Utskottet vill till en början emellertid redan nu såsom sin bestämda uppfattning uttala, att såsom ett oeftergiftigt villkor för en eventuell reform i denna fråga måste sättas, att *officerskårens allmänna bildningsnivå och yrkeskompetens icke får sänkas*, då därigenom en obotlig skada skulle tillskyndas vårt försvarsväsen och vårt land. Höga fordringar måste också ställas på de män, som fått sig anförtrodt det ansvarsfulla och krävande kallet att handleda vår numera under förhållandevis afsevärd tid samlade värnpliktiga ungdoms uppfostran.

Sedan utskottet angifvit detta villkor såsom den grund, förutan hvilken utskottet skulle anse den ifrågasatta reformen absolut förkastlig, vill utskottet framhålla en och annan synpunkt, som möjligen skulle kunna bidra till frågans belysande.

De redan nu befintliga bestämmelser, som inom armén lämna en väg öppen för underofficern att under vissa villkor ernå befordran till officer på stat, anses af underofficerarne med rätta hafva föga praktisk betydelse. Frånsedt att dessa bestämmelser ytterst sällan tillämpats, torde den till officer enligt dessa bestämmelser befordrade fanjunkaren vid befordringstillfället hafva uppnått en så hög lefnadsålder och genom den minskade aflöningen komma i den pekuniära ställning, att befordringen blir för honom ofördelaktig.

Förenämnda för underofficern i fredstid gällande bestämmelser för befordran till officer — frånsedt dem som understundom äga rum vid afskedstagandet — upptaga såsom kompetens beträffande tjänstetiden minst 6 år såsom underofficer, däraf minst 2 år såsom fanjunkare.

Enligt 1907 års underofficersrulla ställa sig åldersförhållandena i medeltal vid underofficersbefordringen såsom af nedanstående tabell framgår:

	M e d e l t a l	
	Till sergeant	Till fanjunkare
Infanteriet	26 år	41 år
Kavalleriet	26 »	39 »
Artilleriet	28 »	39 »
Fortifikationen	25 »	38 »
Trängen	27 »	38 »

Då alltså fanjunkarebefordran i medeltal vinnes vid 39 års lefnadsålder, är det tämligen tydligt, att befordran till lägsta officersgraden för en man som nått 40 års ålder ej kan innebära något lockande redan i och för sig. Härtill kommer den ekonomiska sidan af saken.

Fanjunkarnes inkomst af lön och dagaflöning öfverstiger med omkring 300 kronor underlöjtnants motsvarande löneförmåner. Befordran till officer skulle således till en början försätta underofficern inför en ej oväsentligt sämre ekonomisk ställning, än den han såsom underofficer innehåft och först en därefter — efter minst två år — följande befordran till löjtnant af 2. klass skulle tillföra honom enahanda förmåner han såsom fanjunkare en gång innehåft.

Det är alltså tydligt, att denna befordringsmöjlighet icke kan vara till någon verklig fördel för underofficerskåren, och ett vidsträcktare tillämpande af de i detta hänseende nu gällande bestämmelser synes ingalunda vara lämpligt.

Återstår att tillse huru förhållandena skulle gestalta sig efter en ändring, afseende förkortning af tjänstetiden såsom underofficer, innan befordran till officer skulle få äga rum.

Det torde då icke med fog kunna bestridas, att icke två års tjänst som underofficer — efter hvilken tids förlopp först fullmakt å beställningen lämnas — är den minsta tid, som bör ifrågasättas hafva föregått möjlig befordran till officer. Emellertid är det gifvet, att till ernående af den kunskapsnivå, utskottet ansett vara ett oundgängligt villkor för vinnande af officersbefordran, aspiranten — äfven om under åren före befordran till underofficer grundläggande studier energiskt bedrivits — behöfver minst 3 år att inhämta erforderligt kunskapsmått såväl hvad allmänbildning (mogenhetsexamen, däri dock ett och annat ämne möjligen kan tänkas uteslutet), som hvad den militära utbildningen (krigsskolekurs) beträffar. Detta under förutsättning af hög begåfning, energiskt arbete och mycket utsträckt ledighet från tjänsten. I allra gynnsammaste fall skulle således under här gjord förutsättning minst 3 år förflyta mellan utnämningen till underofficer och eventuell officersbefordran. Af tabellen framgår, att befordran till underofficer i medeltal sker vid 26 års lefnadsålder, och således skulle såsom gynnsammaste medeltal officersbefordran kunna äga rum vid 29 års ålder. För de från krigsskolan utexaminerade officersvolontärerna inträder befordran till officer i regeln vid 21:a à 22:a lefnadsåren.

Det är sålunda tydligt, att de från underofficerare befordrade skulle på grund af sin höga lefnadsålder komma i en ofördelaktigare ställning.

Denna höjning af genomsnittsåldern måste äfven verka i hög grad ofördelaktigt på officerskårens fälduglighet. Så skola t. ex. kompani och skvadronchefsbefattningarna icke uppnås af den befordrade underofficeren förrän vid 46—50 års lefnadsålder, hvilket står i skarp motsats mot de önskemål som från sakkunnigt håll uttalas med afseende å den stora vikten af ökad rörlighet hos detta befäl.

Utskottet vill här framhålla såsom sin uppfattning, hvilken uppfattning åtminstone till en del delas af Andra Kammarens utskott, att vid de vapenslag, marinen, artilleriet och fortifikationen, där samtliga officerare bruka kommenderas till högskoleutbildning, denna för nämnda vapenslag nödiga höjning af kompetensvillkoren, för hvilkas fullgörande från underofficer befordrade officerare i regel torde sakna all utsikt, måste anses utgöra ett hinder för den ifrågasatta reformens utsträckande till nämnda vapenslag.

Därtill komma, hvad flottan beträffar, att enligt det yttrande af chefen för flottans stab, som anföres i Andra Kammarens utskotts betänkande, underofficerarna för tjänstens behöriga skötande måste utbildas till fackmän, en hvar med sin strängt begränsade detalj, hvilket förhållande för dem i hög grad måste minska möjligheten att vinna den mångsidiga utbildning, som utgör ett oeftergifligt villkor för att på ett tillfredsställande sätt kunna motsvara de kraf, som ställas på den nutida sjöofficern.

Blir det nu nödvändigt att reformen icke får tillämpas vid de nämnda specialvapnen så komma dessa med all sannolikhet att få en föga lämplig särställning — liknande de forna rangregementenas — grundad på officerskårens rekrytering.

En synnerligen svårlöst och ömtålig fråga blefve bestämmandet af tjänsterangen vid samtidigt inträde i regementet (och i samband därmed tilldelandet af lön) för de från underofficersbeställning befordrade i förhållande till de från krigsskola utexaminerade officersvolontärerna.

Någon fullt rättvis grund härför torde vara ytterst svår att finna. Å ena sidan synes den höga lefnadsåldern och den längre tjänstgöringen gifva skäl för de från underofficerare befordrades placering i tjänsterang före officersvolontären. Å andra sidan åter torde ej kunna förnekas, att man härigenom träder för nära de berättigade krafven hos dem, hvilka från början riktat sitt val af lefnadsbana på officersyrket och under-

kastat sig därmed förbundna uppoffringar. Det får nämligen icke förbises att underofficern erhållit hela sin militära utbildning fullt kostnadsfritt, under det att den utexaminerade officersvolontären fått vidkännas för den mindre bemedlade ganska kännbara omkostnader för att nå sitt mål.

Det lärer nog ej kunna ifrågasättas, vare sig att underofficern själf skall vilja underkasta sig kostnaderna för den utbildning, som förutsättes för officersbefordran, eller att staten skall vilja föra fram officersvolontären till officersbefordran utan någon som helst ekonomisk insats från hans egen sida.

Befordran af underofficerare på det sätt motionären afser skulle alltså i sig innebära en ej ringa orättvisa mot dem, hvilka valt officersvolontärsvägen för officersbeställningens vinnande.

I detta sammanhang torde en annan synpunkt böra beaktas.

Officersaspiranten, som går den nu föreskrifna vägen, måste mången gång vara beredd att kortare eller längre tid efter officersutnämningen existera såsom lönlös underlöjtnant. Det synes knappast troligt, att en på officersanställning aspirerande underofficer skulle vilja underkasta sig denna eventualitet, i all synnerhet om den befordrade underofficern är gift och har familj att försörja, hvilket på grund af lefnadsåldern ej sällan kan inträffa.

Den sannolika följden blefve att vid perioder af goda utsikter för hastigt vinnande af officerslön tilloppet af därhän sträfvande underofficerare blefve synnerligen stort, för att vid andra tillfällen åter måhända alldeles upphöra. Härmed skulle säkerligen sammanhänga en alltför stor ojämnhet i fråga om det årliga tilloppet af officersaspiranter. Man kan med temligen stor säkerhet förutse att en mera omfattande befordran af underofficerare till officerare skulle hafva till följd en minskning i tilloppet af det stora antal ynglingar, som nu vinna anställning som officersvolontärer.

I och med detta blefve tillfällena till urval af de lämpligaste till krigsskolekursen ringa och de dit beordrades allmänna duglighetsnivå sänkt till men för vårt försvasväsende. Det antal ynglingar, hvilka årligen vinna anställning såsom officersvolontärer och undergå rekryt- och underbefälsutbildning samt därefter förklaras lämpliga till kommendering till krigsskolan, är nämligen ej obetydligt större än det antal som dit beordras, och som sålunda anses erforderligt för officerskårens fulltalighållande.

Förhållandet mellan antalet från officersvolontärskolorna »lämplig» förklarade och till krigsskolan beordrade under de tre senaste åren framgår af följande tabell:

År	»Lämplig» förklarade	Beordrade till krigsskolan	»Lämplig» förklarade ej beordrade	% af lämplig förklarade ej beordrade
1906	175	127	48	27,5
1907	164	130	34	20,7
1908	127	100	27	21,4

Häraf framgår att för närvarande med hänsyn till säkerställandet af officerskårens rekrytering icke synes föreligga något behof af ändrade bestämmelser och vill utskottet i detta sammanhang framhålla, att i flera utländska arméer anledningen till underofficerares befordran till officerare varit den, att det visat sig omöjligt att på annat sätt fylla officersbeställningarne.

Det synes äfven böra beaktas, att till följd af de år 1902 genomförda bestämmelserna om sättet för officersvolontärs antagande hvarje välfrejdad svensk yngling, som arbetat sig fram till mogenhetsexamen, har genom eget arbete och egen begåfning och ingenting annat vägen öppen till officersyrket. Följden häraf har otvifvelaktigt blifvit, att arméns officerare numera i ganska stor utsträckning rekryteras just från de samhällsklasser, hvilkas söner vid valet af den militära lefnadsbanan förut sett sig hänvisade till underofficerskallet.

Det torde äfven kunna ifrågasättas, huruvida icke en befordran i vidsträcktare omfång från underofficerare till officerare skulle kunna verka försämrande på vår nu så dugliga och plikttrogna underofficerskårs ställning, då de dugligaste krafterna genom befordran skulle frångåas kåren. Ej heller är det osannolikt, att de i kåren kvarstående, som af en eller annan anledning icke försökt eller icke lyckats fullgöra kompetensproffen till officersbefordran, skulle komma att känna sig mindre tillfreds, än nu är fallet, med den ställning, som deras beordrade kamrater lämnat.

Af den här ofvan gjorda utredningen kan utskottet icke annat än finna, att öfvervägande skäl tala mot det af Andra Kammarens utskott framställda andra spörsmålet: huruvida det vore önskvärdt och möjligt, att en väsentlig procent af officersbeställningarne fylldes af till befäl uppflyttadt underbefäl.

Utskottet anser emellertid icke denna utredning tillräckligt uttömmande och allsidig samt har tillika inhämtat, att chefen för landtförsvarsdepartementet erhållit Kungl. Maj:ts bemyndigande att tillsätta en kommitté med uppdrag bland annat att dels verkställa utredning och afgifva förslag rörande ändrade grunder för befordringsväsendet vid krigsmakten, dels utreda, huruvida ändrade bestämmelser för underofficerares befordran till officer äro önskvärda och af behovet påkallade samt, därest detta befinnes vara förhållandet, därtill afgifva förslag, dels ock utreda och afgifva förslag till ändrade befordringsgrunder för underofficerskåren. Möjligheten är icke utesluten, att af denna kommittés utredning kan framgå, att de af utskottet i angifna hänseenden befarade olägenheter kunna undvikas eller förminska, och är under alla förhållanden en allsidig utredning önskelig i fråga om de af Andra Kammarens utskott framställda två spörsmålen, dels huruvida det inom vår krigsmakt kan finnas poster, som nu besättas med personer af officersgrad, men å hvilka tjänstgöringen lika väl kunde bestridas af befordrad underofficer, dels huruvida underofficer efter afgang ur tjänst på aktiv stat skall kunna befordras till officer på reservstat.

På grund af hvad sålunda anförts har utskottet funnit, att skäl ej saknats för den utredning i ärendet, som Andra Kammaran beslutat; men som utredning redan pågår,
får utskottet hemställa,

att Första Kammaran icke måtte biträda Andra Kammarens i ärendet fattade beslut.

Stockholm den 13 maj 1909.

Å utskottets vägnar:

A. WACHTMEISTER.

Reservation

af herr *C. G. Hult*, hvilken hemställer, att utskottets kläm må erhålla följande lydelse:

Utskottet har med det sagda velat framhålla de många olägenheter och betänkligheter, som skulle medfölja ett genomförande af officerskårens

rekrytering från underofficerskadrerna, en rekrytering som i stort sedt hvarken är nödvändig eller nyttig, hvarföre och då utskottet därjämte inhemtat, att Kungl. Maj:t beslutat och chefen för landsförsvarsdepartementet tillsatt en kommitté med uppdrag att dels verkställa utredning och afgifva förslag rörande ändrade grunder för befordringsväsendet vid krigsmakten, dels utreda huruvida ändrade bestämmelser för underofficerares befordran till officer äro önskvärda och af befälet påkallade samt därest detta finnes vara förhållandet, därtill afgifva förslag, dels utreda och afgifva förslag till ändrade befordringsgrunder för underofficerskåren, samt i sammanhang härmed ytterligare behovet af särskilda befordringsbestämmelser med hänsyn till Boden och andra mindre gynnsamt ställda förläggningssorter,

får utskottet hemställa

att Första Kammarerna icke måtte biträda Andra Kammarens i ärendet fattade beslut.

Herr *Benedicks* har bedt få antecknadt, att han icke deltagit i detta ärendes behandling inom utskottet.
